

AKP DÖNEMİNDE ARTAN DIŞ BAĞIMLILIK

Aydınlık Gazetesi, 11 Şubat 2019

Yıldırım Koç

Ülkenin döviz ihtiyacının veya cari açığın sürekli olarak yüksek düzeyde sürmesi, ya çeşitli yollardan döviz bulunmasını (cari açığın finansmanını), ya da Türk Lirasının değerinin ciddi biçimde düşürülerek, cari açığın kapatılmasını gerektirir. Cari açığın Türk Lirasının değerinin düşürülerek kapatılması durumunda, enflasyon olur. Enflasyon da faizlerin yükselmesine yol açar. Faizlerin yükselmesi ise hem girişimcilerin bankalardan aldığı kredilerin maliyetini yükseltir, hem kredi kartı ve tüketicisi kredisi kullanan kişileri olumsuz etkiler, hem de devlet bütçesinden iç ve dış borç faiz ödemelerine ayrılan payı artırır. Cari açığın belirli kaynaklardan döviz temini yoluyla finansmanı ise, Türkiye'nin emperyalist güçlere olan bağımlılığını artırır.

AKP iktidarlarının yaptığı, cari açığın kapatılması değil, giderek büyüyen cari açığın dış kaynaklardan finansmanı oldu. Türkiye'de özel sektörün ve kamu sektörünün dış kaynaklara bağımlılığı olağanüstü hızla arttı. Bu yolla sadece döviz fiyatı ve böylece enflasyon düşük düzeyde tutuldu, halkın tepkisi engellendi. Devlet bütçesindeki açığın kapatılması için Türkiye'ye gelen ve Türk Lirasına çevrilerek Hazine borçlanma belgelerine yatırılan para da ülkeye döviz getirdi ve döviz fiyatının düşürülmesine veya düşük tutulmasına katkıda bulundu. Ancak deniz 2018 yılında tükendi. Aşağıda ele alınacak nedenlere bağlı olarak, 2003 yılından beri sürdürülegelen saadet zinciri, koptu. Kanser hastasının ağrıları artık ağrı kesicilerle giderilemeyecek kadar arttı. Kanser tedavisinden başka çare kalmadı.

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN EMPERYALİST GÜÇLERE BAĞIMLILIĞI ARTTI

Türk Lirası aşırı değerli tutulduğunda ve hatta değeri her yıl daha da artırıldığında, enflasyon düşürüldü, ülke ithalat cennetine döndü, insanların hayat standardı (büyük borçlar sayesinde de olsa) yükseldi ve yabancı sermaye akıl almaz kârlar elde etti. Ancak bu yüzden ülkede çok sayıda işletme, düşük fiyatlı ithal ürünlerle rekabet edemediğinden veya Türk Lirası olarak aynı olsa da değerlenen Lira nedeniyle Dolar olarak artan fiyatları yüzünden ürünlerini yurtdışına satamadığından, büyük ekonomik sıkıntı yaşadı. Bir bölümü de iflas etti. Ayrıca, Türkiye'nin ulusötesi sermayeye ve emperyalist güçlere iktisadi bağımlılığı her geçen gün daha da arttı. Artan ekonomik bağımlılık, siyasi bağımlılığı da getirdi. Türkiye, ABD emperyalistlerinin Büyük Ortadoğu Projesi'nde rol almakla övünür oldu.

Türkiye'de yabancı sermayeli şirketlerin sayısı 2002 yılında **5443** idi. Bu sayı 2011 yılında 29.244'e, 2018 yılında da **58.954'e** çıktı. Yabancı şirketler, geçmişte yerli sermayeyle kurulmuş birçok şirketi satın aldı.

İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yayımladığı en büyük 500 sanayi şirketi içinde yabancı şirketlerin sayısı 2016 yılında 123 idi. Türkiye'nin en büyük beş sanayi şirketinin birincisi TÜPRAŞ Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş. idi. Daha sonraki dört şirket olan Ford Otomotiv San.A.Ş., Toyota Otomotiv Sanayi Türkiye A.Ş., TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikaları A.Ş. ve Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş., yabancı sermayeli kuruluşlardı.

Cumhurbaşkanlığı 2019 Yılı Programı'na göre, yabancı bankaların bankacılık sistemi içindeki payı yüzde 27,9 idi. Sigorta şirketlerinin ödenmiş sermayesinin yüzde 70,4'ü yabancılara aitti. Sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren 62 şirketten 40'ında yabancı ortaklıkların payı yüzde 50'nin üzerindeydi. Diğer 4 şirkette daha yabancı sermaye payı vardı. Borsa İstanbul'da yabancı yatırımcıların payı yüzde 62,8'di.

Yabancılara satılan konut sayısı 2017 yılında 22.234 iken, 2018 yılında 39.663 oldu. Kırsal bölgelerde yabancılara doğrudan veya bazı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları aracılığıyla satılan arazi konusunda güvenilir bilgi yoktur.

DEVLET BÜTÇESİNDEKİ AÇIKLAR

Bu süreçte Türkiye’de gayri safi yurtiçi hasıla da arttı. Hele Dolar olarak ifade edildiğinde, sürekli değerlenen Türk Lirası nedeniyle, kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla verilerinde rekorlar kırıldı.

Devlet harcamalarında da büyük artış gerçekleşti. Bu artış için gerekli olan kaynak, özelleştirmeler, emisyon (para basımı) ve iç borçlanmayla sağlandı.

2004-2017 döneminde 54,3 milyar dolarlık özelleştirme yapıldı. Bu özelleştirmeler ekonomik kriz dönemlerinde hükümetlerin ekonomik yaşama müdahale araçlarını çok azalttı. Bugün yaşanmakta olan krizin etkisinin daha fazla olmasının nedenlerinden biri de, bu nedenle, özelleştirmelerdir.

Kamunun brüt iç borcu 2002 yılı sonunda 155,2 milyar Lira iken 2018 yılı Eylül sonunda 666,7 milyar liraya ulaştı. İç borcun bir bölümü Türkiye’ye gelen yabancı kaynaklı sıcak paraydı. Kamunun brüt dış borcu 2002 yılı sonunda 101,6 milyar Lira iken, 2018 Eylül sonunda 561,3 milyar Lirayı buldu.

Emisyon hacmi de 2002 yılı sonunda 7,7 milyar Lira iken, 2017 yılı sonunda 131,5 milyar Lira oldu. Bütçe açığını kapatmak için kullanılan araçlardan biri olan emisyondaki artış da enflasyon oranının yükselmesine katkıda bulundu.

Özel sektör, ithalat yapabilmek için büyük borç yükü altına girdi. Yurtdışında düşük faizli dolarla borçlanan özel işletmeler, büyük miktarlarda ithalata yöneldi. Türkiye’de üretmek yerine ucuz ithal girdileri kullanarak büyük kârlar elde etti. Ancak bu süreçte, özel sektörün dış borcu 2002 yılında 43,1 milyar Dolarken, 2018 yılında 325 milyar Dolar oldu.